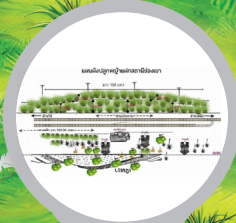

นิเวศวิทยา อนุรักษ์

จุลสารเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ฉบับที่ 66 เดือนกันยายน 2568

“หญ้าแฝกหยั่งรากลึกทั่วไทย
และในใจปวงประชา”

บทบรรณาธิการ

จุลสารภูมิวารินอนุรักษ์ ฉบับที่ 66 นี้ กองบรรณาธิการขอแนะนำเสนอประโยชน์ของหญ้าแฝกในหัวข้อ **“หญ้าแฝกยังรากลึกทั่วไทย และในใจปวงประชา”** จากการทำนิตงานหญ้าแฝกของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย รวมถึงการสร้างระบบติดตามการปลูกหญ้าแฝก ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นผู้นำในด้านการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในระดับนานาชาติ

จุลสารภูมิวารินอนุรักษ์ฉบับนี้ ได้รวบรวมบทความเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดทำระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก (Vetiver Grass Tracking System : VGT) โดยกรมพัฒนาที่ดิน การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ โดยสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน การขยายผลการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในพื้นที่ที่รับผิดชอบของหน่วยงาน ได้แก่ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกของเกษตรกรเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยกรมส่งเสริมการเกษตร และผลสำเร็จของการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ของการรถไฟแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ ด้วยหน่วยงานต่าง ๆ มีการนำหญ้าแฝกไปใช้ประโยชน์ในบริเวณที่มีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นการชะล้างพังทลายในพื้นที่ลาดชันบริเวณริมทางรถไฟ หรือบริเวณรอบเขื่อนต่าง ๆ

นอกจากนี้ กองบรรณาธิการได้สรุปเนื้อหาผลงานที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ The King of Thailand Vetiver Awards ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนดีเด่น (Outstanding People Participation) ประเภทการบรรเทาภัยพิบัติหรือการปกป้องสภาพแวดล้อม (Disaster Mitigation or Environmental Protection) เรื่อง “Climate Risk Reduction and Soil Conservation Tool for Agriculture : Keyline Vetiver Hedges Minimum Standard V.1.3” (เครื่องมือลดความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศและการอนุรักษ์ดินเพื่อการเกษตร : มาตรการขั้นต่ำของการใช้แนวหญ้าแฝก เวอร์ชัน 1.3) โดย Antonio Carrillo Bolea สหรัฐเม็กซิโก ซึ่งมีการใช้หญ้าแฝกเป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างแนวป้องกันบนพื้นที่ลาดเอียง เพื่อจัดการการไหลของน้ำและลดผลกระทบจากฝนตกหนัก ปิดท้ายด้วยข่าวความเคลื่อนไหวในวงการหญ้าแฝก

กองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ร่วมส่งบทความลงในจุลสารภูมิวารินอนุรักษ์ฉบับนี้ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลที่บรรจุภายในเล่มจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุก ๆ ท่าน ให้ผู้อ่านได้แรงบันดาลใจในการทำนิตงานสนองพระราชดำริด้านหญ้าแฝกได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และภาคภูมิใจต่อไป

4 เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก

- 4 ● ระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก (Vetiver Grass Tracking System : VGT)
โดย กรมชลประทาน วัฒนประพัฒน์
ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการจัดการดิน
กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

- 10 ● ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ
โดย สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา

- 13 ● พิษมหัศจรรย์ หญ้าแฝก กำแพงธรรมชาติ
โดย กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

16 การขยายผลการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก

- 16 ● การพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกในโครงการเกษตรผสมผสานตามแนวทางพระราชทาน
เศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
โดย พันเอก สุภิน จอวรรณศิริ
รองผู้อำนวยการกองการศึกษา สำนักงานทหารพัฒนา
หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

- 19 ● กฟผ. : สร้างเขื่อน ผลิตไฟฟ้า ฟื้นฟูป่า ด้วยหญ้าแฝก
โดย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

25 หญ้าแฝกกับอาชีพที่ยั่งยืน

- 25 ● โครงการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อความยั่งยืนทางการเกษตร
โดย กรมส่งเสริมการเกษตร

27 ความสำเร็จจากหญ้าแฝก

- 27 ● การรถไฟแห่งประเทศไทย สานต่อพระราชปณิธาน ปลูก “หญ้าแฝก”
ตามแนวพระราชดำริ สร้างกำแพงธรรมชาติที่แข็งแกร่ง ปกป้อง
พื้นที่ ผืนแผ่นดิน
โดย การรถไฟแห่งประเทศไทย

33 สืบสานหญ้าแฝกสู่นานาชาติ

- 33 ● ผลงานที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ The King of Thailand Vetiver Awards ด้านการมีส่วนร่วม
ของประชาชนดีเด่น (Outstanding People Participation) ประเภทการบรรเทาภัยพิบัติหรือ
การปกป้องสภาพแวดล้อม (Disaster Mitigation or Environmental Protection)
เรื่อง “Climate Risk Reduction and Soil Conservation Tool for Agriculture: Keyline Vetiver
Hedges Minimum Standard V.1.3” (เครื่องมือลดความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศและ
การอนุรักษ์ดินเพื่อการเกษตร : มาตรฐานขั้นต่ำของการใช้แนวหญ้าแฝก เวอร์ชัน 1.3)
โดย Antonio Carrillo Bolea สหรัฐเม็กซิโก

35 ความเคลื่อนไหว

ระบบบริหารและติดตามโครงการ ปลูกหญ้าแฝก (Vetiver Grass Tracking System : VGT)

กมลภา วัฒนประพัฒน์

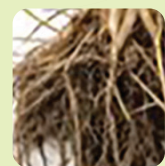
ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการจัดการดิน
กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน ได้จัดทำโครงการรณรงค์การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในปี่มหามงคล ทรงเจริญพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554 โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมปลูกหญ้าแฝกเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการปลูกหญ้าแฝกเฉลิมพระเกียรติฯ และจัดเก็บเป็นระบบฐานข้อมูลการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ กรมพัฒนาที่ดินจึงมีการออกแบบระบบโดยเชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่ เรียกว่า **ระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก (Vetiver Grass Tracking System : VGT)** ขึ้น เพื่อให้หน่วยงานที่ปลูกหญ้าแฝกสามารถจัดเก็บข้อมูลผ่านระบบ Online ได้ โดยกรอกข้อมูล แก้ไข และเรียกใช้ข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานโดยตรง และนอกจากนี้ ระบบยังออกแบบให้ประชาชนทั่วไป ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ผู้สนใจสามารถสืบค้นข้อมูล ติดตามความก้าวหน้าการปลูกหญ้าแฝกได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพทั้งในรูปแบบแผนที่และตาราง โดยผ่านเว็บไซต์กรมพัฒนาที่ดิน <http://www.ddd.go.th> อีกทั้ง ผู้บริหารของแต่ละหน่วยงานที่ปลูกหญ้าแฝกสามารถใช้ติดตามงานและวางแผนการดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ตลอดเวลา

ระบบ VGT สามารถค้นหาข้อมูลในด้านต่าง ๆ เช่น ชื่อโครงการ ปีงบประมาณ พื้นที่ปลูก หน่วยงานที่รับผิดชอบ ค้นหาข้อมูลเชิงพื้นที่ จัดทำแผนที่แยกตามพื้นที่ตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัดและภาค สำหรับการแสดงผล ระบบ VGT สามารถแสดงข้อมูลแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ ซึ่งเป็นภาพถ่ายออร์โธสตีของกรมพัฒนาที่ดิน แผนที่ฐาน และแสดงข้อมูลแผนที่ภายนอกที่ให้บริการ ได้แก่ ArcGIS Online, Bing Maps และ Google Maps และรองรับการแสดงผลผ่าน Internet Explorer 8 (IE8) ขึ้นไป หรือ Mozilla Firefox 3.3.6 Google Chrome

การทำงานของระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก

ระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก (Vetiver Grass Tracking : VGT หรือ เรียกสั้น ๆ ว่า โปรแกรม EIS VGT) เป็นโปรแกรมหนึ่งในชุดโปรแกรมระบบบริหารจัดการการตัดสินใจเชิงพื้นที่ (Executive Information System) - EIS ด้านการพัฒนาที่ดิน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ (1) ส่วนระบบซอฟต์แวร์ด้านภูมิสารสนเทศ (2) ส่วนการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ที่ใช้บริหาร ติดตามงาน และให้บริการข้อมูลแก่ผู้สนใจทั่วไป ในรูปแบบของภูมิสารสนเทศ และ (3) ส่วนระบบฐานข้อมูล

- **การบริหาร ติดตามงาน และให้บริการข้อมูล** ระบบออกแบบให้ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และประชาชนทั่วไป สามารถติดตามผลการดำเนินงาน โดยสืบค้นข้อมูลการปลูกหญ้าแฝก ได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โดยแสดงผลการดำเนินงาน ทั้งในรูปแบบแผนที่และตาราง
- **ระบบฐานข้อมูล** ออกแบบให้ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานที่ปลูกหญ้าแฝกสามารถนำข้อมูล การปลูกหญ้าแฝกของหน่วยงานตนเองเข้าสู่ระบบ แก้ไข และเรียกใช้ข้อมูล โดยเจ้าหน้าที่ ของแต่ละหน่วยงานโดยตรง ข้อมูลจึงมีการเพิ่มเข้าไปในระบบทุกปี ข้อมูลมีตั้งแต่ปี 2554 จนถึงปัจจุบัน

การเรียกใช้งานระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก

การเรียกใช้งานระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก มี 2 แบบ คือ การเรียกใช้งานระบบ VGT สำหรับประชาชนทั่วไป และการเรียกใช้งานระบบ VGT สำหรับเจ้าหน้าที่

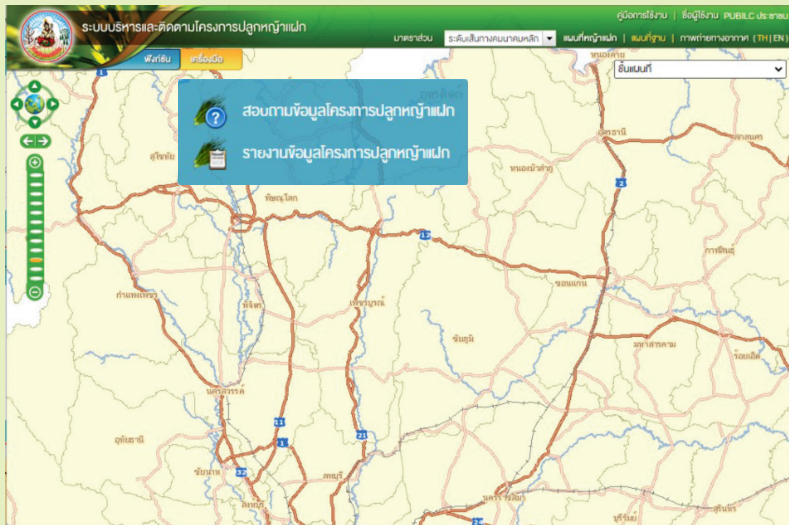
1) การเรียกใช้งานระบบ VGT สำหรับประชาชนทั่วไป

ประชาชนทั่วไป หมายถึง เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่สนใจ รวมทั้งผู้บริหารของหน่วยงานที่ปลูกหญ้าแฝก สามารถติดตามผลการปลูกหญ้าแฝกของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นรายภาค รายจังหวัด รายอำเภอ รายตำบล หรือแต่ละสำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต 1-12 ของ กรมพัฒนาที่ดินได้ โดยทำตามขั้นตอน ดังนี้

- เข้าเว็บไซต์ กรมพัฒนาที่ดิน www.ddd.go.th
- ไปที่ **Program** เลือก **Application กรมพัฒนาที่ดิน**
- ภายใต้ระบบสารสนเทศฯ เลือก

ระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก VGT

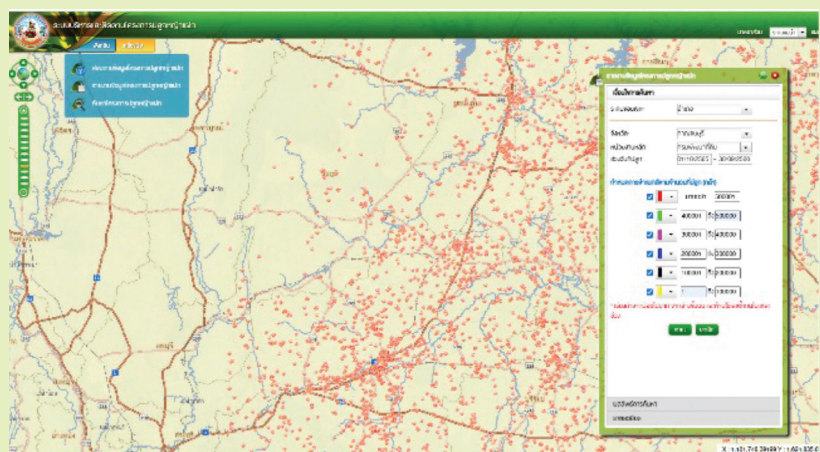
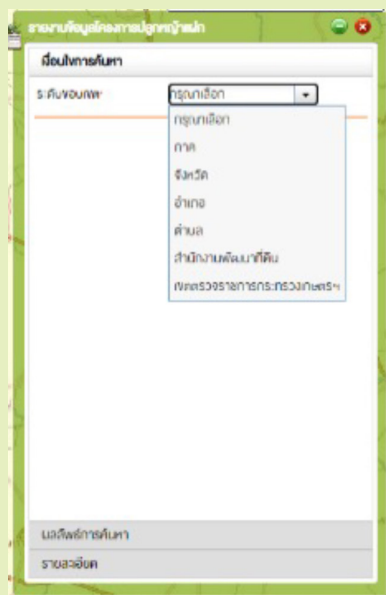

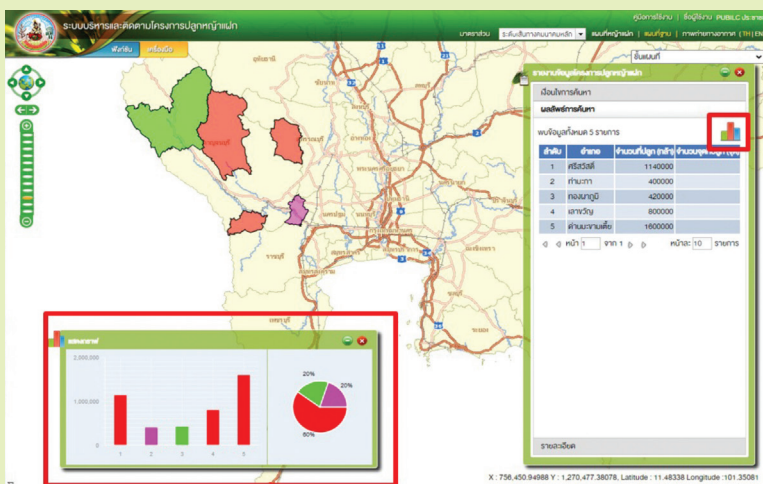
● เลือกเมนู

รายงานข้อมูลโครงการปลูกหญ้าแฝก

ประชาชนทั่วไป สามารถค้นหา ข้อมูลการปลูกหญ้าแฝก ระบุเลือก เป็นรายภาค รายจังหวัด แยกพื้นที่ ที่ต้องการดูข้อมูลได้ทันที

● ระบุ / ระดับขอบเขต / หน่วยงานหลัก / ช่วงเวลาที่ปลูก สามารถกำหนดช่วงการจำแนกได้ตามจำนวนที่ปลูกได้

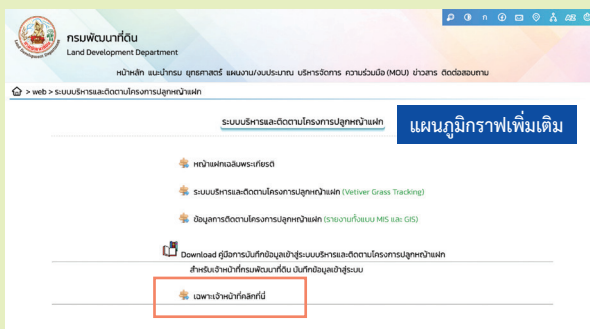

● ระบบ VGT จะแสดงข้อมูล เป็นตารางทางด้านขวา และสามารถ กดที่สัญลักษณ์(แท่งกราฟ) เพื่อ แสดงแผนภูมิกราฟเพิ่มเติมได้

2) การเรียกใช้งานระบบ VGT สำหรับเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ผู้บันทึกข้อมูลในระบบ เป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ปลูกหญ้าแฝก คือ หน่วยงาน กรมพัฒนาที่ดิน และหน่วยงานภายนอกอีก 25 หน่วยงาน

- การเรียกใช้งานสำหรับเจ้าหน้าที่ สามารถเข้าสู่ระบบได้ทางเว็บไซต์กรมพัฒนาที่ดิน www.ddd.go.th
- ไปที่ **Program** เลือก **Application กรมพัฒนาที่ดิน**
- ภายใต้ระบบสารสนเทศฯ เลือก **“ระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก VGT”**
- เลือกไอคอน **เฉพาะเจ้าหน้าที่คลิ๊กที่นี่** จะปรากฏหน้าต่างให้กรอกชื่อผู้ใช้งานและรหัสผ่าน
- จากนั้นกด ปุ่ม **ล็อกอิน** เพื่อเข้าสู่ระบบ

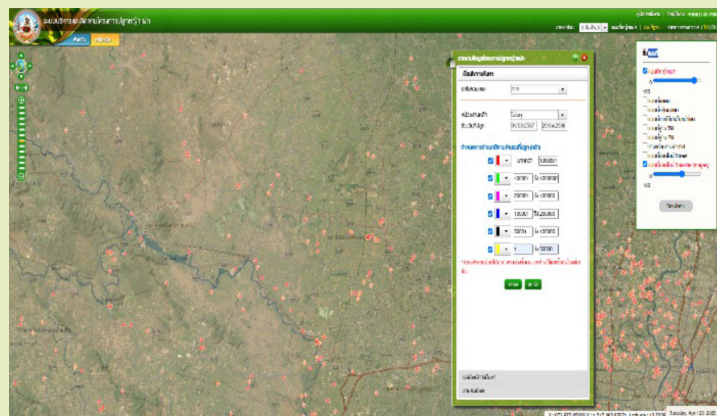
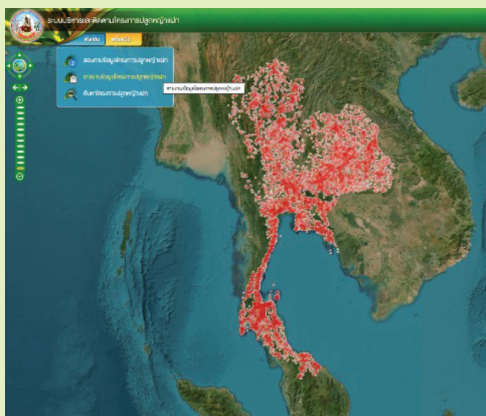

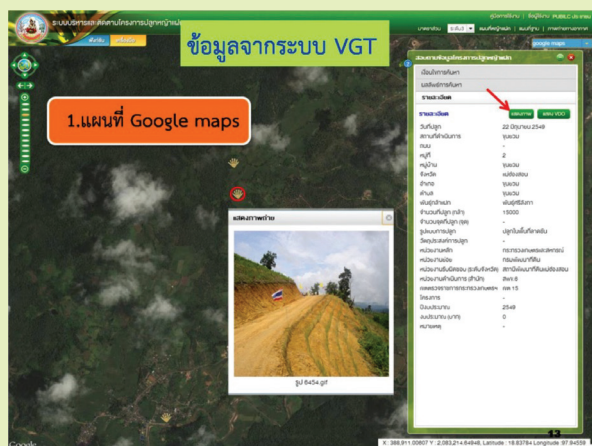
เมื่อเข้าสู่ระบบแล้ว จะปรากฏหน้าจอให้เจ้าหน้าที่สามารถทำการบันทึกข้อมูลได้ตามขั้นตอนต่อไป ซึ่งข้อมูลที่ต้องบันทึก มีดังนี้ (1) วันที่ปลูก* (2) สถานที่ดำเนินการ* (3) พันธุ์หญ้าแฝก (4) จำนวนที่ปลูก (กล้า)* (5) รูปแบบการปลูก (6) วัตถุประสงค์การปลูก (7) หน่วยงานหลัก* (8) หน่วยงานย่อย (9) หน่วยงานรับผิดชอบ (10) พิกัด รวมถึงภาพถ่าย ได้จำนวน 6 ภาพ ขนาดไม่เกินภาพละ 1024 KB และวิดีโอ 1 วิดีโอ *mp4 ขนาดไม่เกิน 5MB

การรายงานผลในระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก

การรายงานผลในระบบ VGT สามารถรายงานผลได้ 2 รูปแบบ คือ รายงานผลรูปแบบ GIS รูปแบบแผนที่ และรายงานผลรูปแบบ MIS รูปแบบตาราง ดังนี้

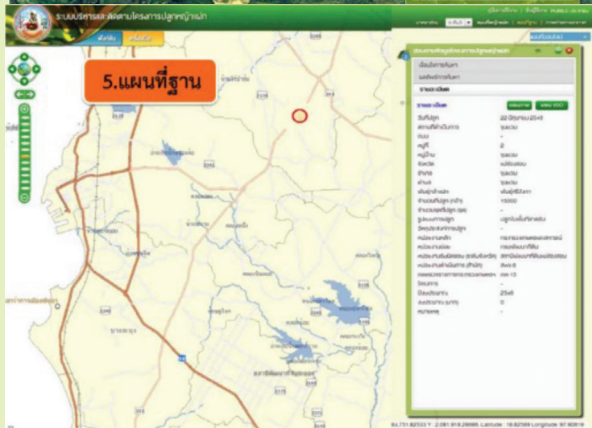
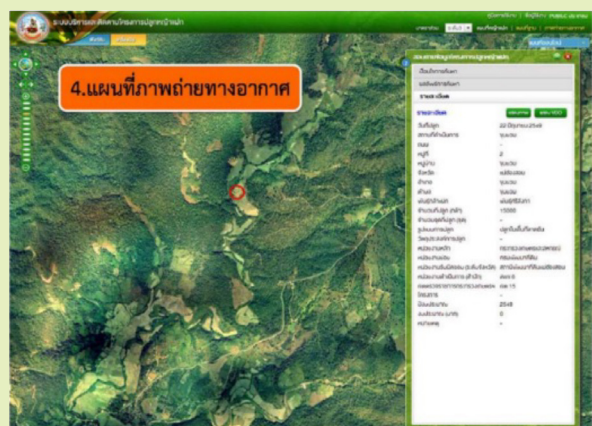
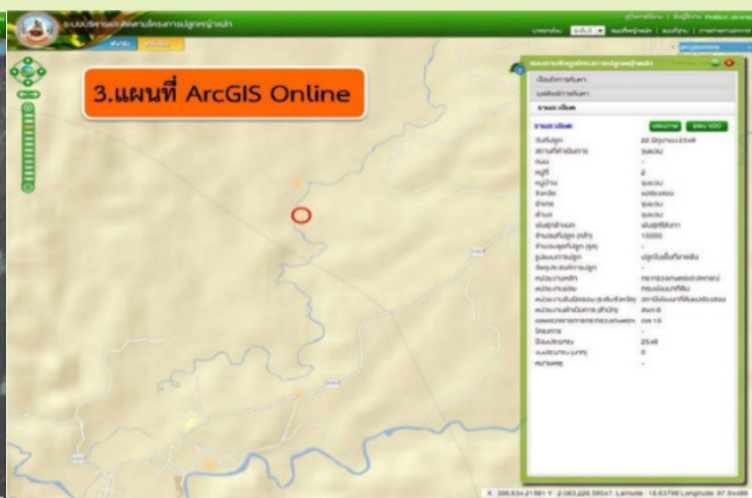
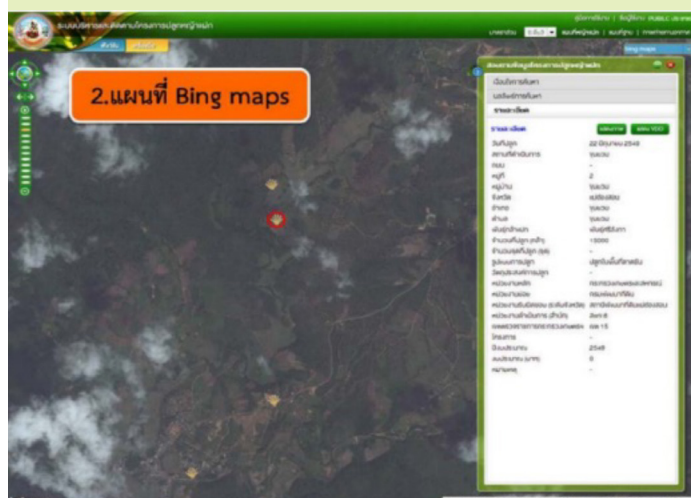
1) รายงานผลแบบ GIS แบบแผนที่ โดยเลือกการกำหนดเงื่อนไข ระดับขอบเขต หน่วยงานหลัก และช่วงวันปลูกที่ต้องการทราบ ระบบจะแสดงตำแหน่งที่ ปลูกหญ้าแฝก ในแผนที่ พร้อมรายละเอียดตำแหน่งที่ปลูก

การรายงานผลรูปแบบ GIS จะแสดงตำแหน่งการปลูกหญ้าแฝกแบบแผนที่ เช่น Google Maps พร้อมรายละเอียดแสดงวันที่ปลูก สถานที่ดำเนินการ พันธุ์หญ้าแฝก จำนวนที่ปลูก (กล้า) รูปแบบการปลูก หน่วยงานหลัก หน่วยงานย่อย หน่วยงานรับผิดชอบ หน่วยงานดำเนินการ เขตตรวจราชการกระทรวง โครงการ ปีงบประมาณ และหมายเหตุ

นอกจากนี้ยังสามารถคลิกดู ภาพของพื้นที่ปลูกได้
โดยคลิกที่ **แสดงภาพ**

ระบบ VGT ยังสามารถให้เลือกแสดงตำแหน่งการปลูกหญ้าแฝกในแผนที่อื่น ๆ ได้อีก 4 แบบ คือ แผนที่ Bing Maps แผนที่ ArcGIS Online แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศหรือแผนที่ออร์โธสตี (Ortho map) ของกรมพัฒนาที่ดิน และแผนที่ฐาน

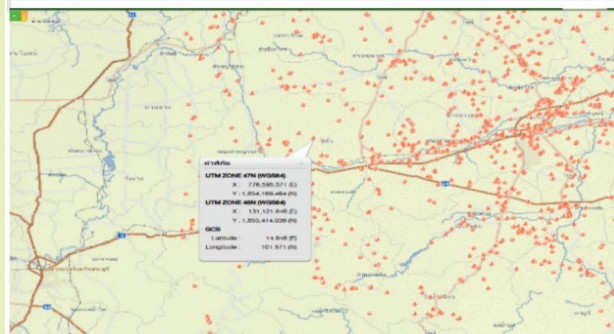
2) รายงานผลรูปแบบ MIS แบบตาราง
โดยเข้าเว็บไซต์ของกรมพัฒนาที่ดิน ที่หัวข้อ **ระบบบริหาร**
และติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก VGT แล้วคลิก
เลือกที่เมนู **ข้อมูลการติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก**
เลือกเมนู โครงการปลูกหญ้าแฝก ระบบจะแสดงรายละเอียด
ของตำแหน่งที่ปลูกหญ้าแฝกเป็นรูปตารางซึ่งแสดงข้อมูล
วันที่ปลูก สถานที่ดำเนินการ พันธุ์ที่ปลูก จำนวนที่ปลูก
(กล้า) รูปแบบการปลูก วัตถุประสงค์การปลูก หน่วยที่ปลูก
พิกัด และสามารถคลิกดู **แผนที่แสดงจุดที่ปลูก** และ
คลิกดู **ภาพถ่ายพื้นที่ปลูก** ได้

นอกจากนี้สามารถดาวน์โหลดข้อมูลตาราง
ออกมาเป็นไฟล์ Excel

สรุปรายละเอียดการปลูกหญ้าแฝก										
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ถึง 30 กันยายน 2567										
รวมหน่วยงาน ทุกจังหวัด ทุกสำเนา ทุกตำบล										
จำนวนพื้นที่ปลูก 1,165 ไร่ (ข้อมูล ณ วันที่ 28 เมษายน 2568)										
ลำดับที่	วันที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่ปลูก (ไร่)
รวมโครงการ										
1	05/10/2566	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก
2	10/10/2566	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก
3	13/10/2566	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก
4	15/10/2566	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก
5	16/10/2566	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก	การปลูกหญ้าแฝก

ปลูกหญ้าแฝก วันที่ 1 มกราคม 2567 ถึง 28 เมษายน 2568										
ทุกหน่วยงาน ทุกจังหวัด ทุกสำเนา ทุกตำบล										
จำนวนครั้งที่บันทึก 1,227 ครั้ง (ข้อมูล ณ วันที่ 28 เมษายน 2568)										
จังหวัด	พื้นที่ปลูก (ไร่)	จำนวน (ไร่)	จำนวนจุดที่ปลูก (จุด)	รูปแบบการปลูก	วัตถุประสงค์การปลูก	พิกัด (X)	พิกัด (Y)	หมายเหตุ	รูปถ่าย	รูปถ่าย
		118,721,417	509,058							
นครราชสีมา	พื้นที่สูงละ 3	181,500	1	ปลูกคลุมดิน	ป้องกันดินพังทลาย	642548.0000	887272.0000	1	2	
นครราชสีมา	พื้นที่สูงละ 3	181,500	1	ปลูกคลุมดิน	ปลูกตามแนวคันนา	553234.0000	885616.0000	1	2	
น่าน	อื่นๆ	3,300	10	ปลูกคลุมดิน	เฉลิมพระเกียรติ	676796.8636	2033209.8581	1	0	

กรมพัฒนาที่ดิน ใช้ระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก เป็นกลไกที่สำคัญในการติดตามผลและขยายผลการดำเนินงานปลูกหญ้าแฝกในประเทศไทย และใช้ในการวางแผนการดำเนินการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อีกทั้งเผยแพร่ให้หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนทั่วไป โดยสามารถเข้าระบบ VGT ได้ที่เว็บไซต์กรมพัฒนาที่ดิน <http://www.ddd.go.th> และปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดิน สำนักงาน กปร. และเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ มีแผนจะพัฒนาระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝกทั่วโลก เพื่อเก็บเป็นฐานข้อมูลการปลูกหญ้าแฝกในระดับนานาชาติต่อไป

ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา

‘หากเราต้องการแก้ไขปัญหารธรรมชาติ จำเป็นต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วย’

พระราชดำรัส

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระราชทานแก่ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

“ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ” เป็นหนึ่งในหลักการทรงงานที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยการนำความจริงในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ มาเป็นหลักปฏิบัติสำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความไม่ปกติ ให้เข้าสู่ภาวะที่เป็นปกติ

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้ถวายงานใกล้ชิดเป็นเวลา 35 ปี กล่าวถึงแนวพระราชดำริเกี่ยวกับธรรมชาติของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ว่า **ทรงเข้าใจธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองอย่างละเอียดถึงปัญหาของธรรมชาติ**

เมื่อทรงพบปัญหาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทรงคิดพิจารณากลับกรองเป็นอย่างดีเพื่อให้ได้แนวทางการแก้ปัญหาที่เรียบง่ายและประชาชนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เช่นแนวทาง “ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ” ในการแก้ไขและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

หลายด้าน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของราษฎร หนึ่งในนั้นคือการมีพระราชดำริให้ใช้ **“หญ้าแฝก”** ซึ่งในอดีตถูกมองเป็นเพียงวัชพืช **มาเป็นพืชอนุรักษ์ดินและน้ำ**

ทรงตระหนักถึงศักยภาพของหญ้าแฝก และพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับหญ้าแฝกครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2534 แก่ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ความตอนหนึ่งว่า **ให้ศึกษาทดลองการปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน และอนุรักษ์ความชุ่มชื้นในดิน ซึ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็นวิธีการแบบง่าย ๆ ประหยัด และที่สำคัญ คือเกษตรกรสามารถดำเนินการเองได้ โดยไม่ต้องดูแลภายหลังการปลูกมากนัก**

ความสัมฤทธิ์ผลของหญ้าแฝกได้ปรากฏให้เห็นเป็นที่ประจักษ์มากมาย ในการช่วยป้องกันการพังทลายของดิน การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพดินในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งมูลนิธิชัยพัฒนาได้น้อมนำแนวพระราชดำริ โดยได้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่โครงการต่าง ๆ เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

“หญ้าแฝก” ยังถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในระบบบำบัดน้ำเสียใน**โครงการวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมภาคลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา** จังหวัดเพชรบุรี ของมูลนิธิชัยพัฒนา โดยใช้ในระบบพืชและหญ้ากรองน้ำเสีย ซึ่งแปลงหรือบ่อจะเก็บกักน้ำเสีย และปลูกธูปฤๅษี กกกล่ม และหญ้าแฝกอินโดนีเซีย พืชเหล่านี้มีคุณสมบัติกรองและดูดซับของเสียที่อยู่ในน้ำ ปัจจุบันโครงการฯ ถือเป็นต้นแบบการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยวิถีธรรมชาติให้แก่พื้นที่ต่าง ๆ

“หญ้าแฝก” จึงเป็นพืชมหัศจรรย์ที่ช่วยฟื้นคืนธรรมชาติ ทั้งพื้นดินและคุณภาพน้ำตามหลัก **“ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ”** อย่างเรียบง่ายและมีประสิทธิภาพสูง

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง ดังพระราชดำรัสในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 5 ธันวาคม 2521

“ธรรมชาติแวดล้อมของเรา ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ป่าไม้ แม่น้ำ ทะเล และอากาศ มิได้เป็นเพียงสิ่งสวยงาม ๆ งาม ๆ เท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของเรา และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของเราไว้ให้ดีขึ้น ก็เท่ากับเป็นการปกป้องรักษาอนาคตไว้ให้ลูกหลานของเราด้วย”

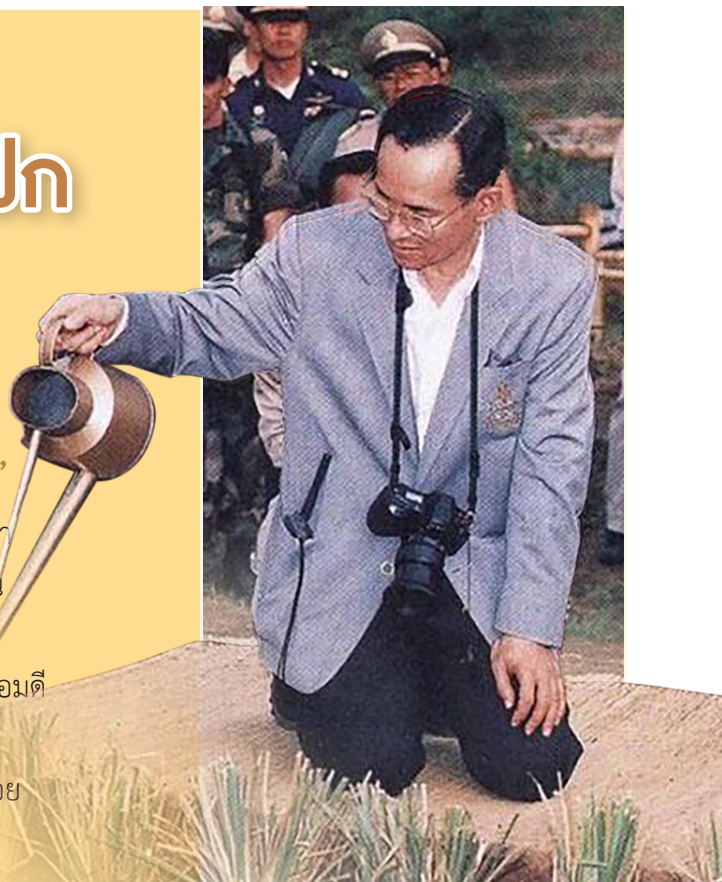
พีชมหัศจรรย์ หญ้าแฝก กำแพงธรรมชาติ

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

“พีชมหัศจรรย์ หญ้าแฝก กำแพงธรรมชาติ”

ปัญหาดินเสื่อมโทรมเป็นเรื่องใหญ่
ป้องกันการพังทลายดินลงมา
ช่วยยึดดินและเบี่ยงเบนทางไหลน้ำ
มุ่งหลังคาอีกทำยาเอาไว้น
ใบหญ้าแฝกทำหมวกसानตะกร้า
ใช้หมักดินเลี้ยงพืชเติบโตดี

ธ จึงได้ใช้หญ้าแฝกแก้ปัญหา
ทั้งรักษาความชื้นของผืนดิน
อีกทำให้ดินร่วนซุยขึ้นดีทั้งสิ้น
รากมีกลิ่นทำน้ำหอมกลิ่นหอมดี
ทอเป็นผ้าของใช้ตามวิถี
ประโยชน์นี้อยู่ที่หญ้าแฝกเลย

“ดิน”

เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์
และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เนื่องจากดินเป็นแหล่งของปัจจัยสี่
ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค
ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ดินที่มีอยู่ตามธรรมชาติ
ได้ถูกมนุษย์ทำลายจากการบุกรุก หักร้าง ถางพง และ
เผาป่าเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินในการเพาะปลูกโดยขาด
การดูแล ตลอดจนปล่อยให้ผิวหน้าดินอยู่ในสภาพ
ว่างเปล่า ปราศจากพืชพรรณหรือวัสดุปกคลุมดิน เพราะ
ได้ถูกเผาทำลายไปหมดสิ้นแล้ว เมื่อย่างเข้าสู่ฤดูฝน
เม็ดฝนที่ตกลงมากระทบผิวดินจะรวมตัวกันกลายเป็น
น้ำไหลบ่าท่วมพื้นที่ที่เพาะปลูก และพื้นที่ที่ถูกปล่อยทิ้ง
ว่างเปล่าปราศจากพืชพรรณที่ปกคลุม ความรุนแรง
ของน้ำไหลบ่าจะกัดเซาะผิวดิน โดยที่กระแสน้ำ
ไหลบ่าจะพัดตะกอนแขวนลอย รวมทั้งธาตุอาหารพืช
ในดินให้ไหลจากที่สูงไปสู่ที่ต่ำ ลำห้วย หนอง คลอง บึง
และลงสู่แม่น้ำในที่สุด น้ำอีกส่วนหนึ่งจะไหลซึมลงดิน
น้ำส่วนนี้ได้ชะล้างธาตุอาหารพืชจากชั้นดินบนให้
ไหลสู่ชั้นดินล่าง ธาตุอาหารพืชได้สูญเสียไปจากผืนดิน

เดิมทีใช้เพาะปลูก ทำให้พืชไม่ได้ใช้ประโยชน์ธาตุอาหาร
ส่วนนี้ กระแสน้ำไหลบ่าก่อให้เกิดการชะล้างพังทลาย
โดยจะกัดเซาะผิวดินออกเป็นแผ่นบาง ๆ จนกลายเป็น
การกัดเซาะแบบริ้วและนานวันเข้าจะกัดเซาะ จนเป็น
ร่องลึก ร่องน้ำและทางไหลผ่านของน้ำ ก่อให้เกิดการ
เสื่อมโทรมของผืนดิน ทำให้ปลูกพืชไม่งอกงาม จนใช้
ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกไม่ได้ในที่สุด

การอนุรักษ์ดินและน้ำ (Soil and Water Conservation)

หมายถึง การใช้ทรัพยากรดินและน้ำอย่างเหมาะสมด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด และมีความยั่งยืน การนำมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำมาใช้เพื่อป้องกันและรักษาดินไม่ให้ถูกฝนกัดเซาะและชะล้างจนเกิดการพังทลายและพัดพาหน้าดินไปทั้งบนพื้นที่ราบ พื้นที่มีความลาดเทต่ำ จนถึงพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง เป็นการใช้ที่ดินและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดผลตอบแทนสูงสุดเป็นระยะยาวนานที่สุด

“หญ้าแฝก (Vetiver grass)”

มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า “*chrysopogon zizanioides*” จัดเป็นพืชตระกูลหญ้า พบได้ทั่วไปตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เป็นพืชที่มีอายุหลายปี สามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินเกือบทุกชนิด ทนต่อสภาพความแห้งแล้ง ความเปียกแฉะ และทนสภาพน้ำท่วมขังได้ หญ้าแฝกขึ้นเป็นกอใหญ่และแน่น ขนาดของกอ 5-10 เซนติเมตร เป็นพืชที่มีระบบรากลึกและแผ่กระจายตรงลงไปใต้ดินตามแนวตั้ง รากเป็นกระจุกเหมือนใยพองน้ำดูดซึมน้ำได้ดี ใบสอขนาดแคบ ปลายใบสอแหลมความยาว 35-80 เซนติเมตร ใบกว้าง 4-10 มิลลิเมตร ขยายพันธุ์ได้รวดเร็วโดยการแตกหน่อจากลำต้นใต้ดิน บางครั้งสามารถแตกแขนงออกรากในส่วนของก้านช่อดอก เมื่อโน้มลงดินจะเจริญเติบโตเป็นกอใหม่ได้

ลักษณะเด่นของหญ้าแฝก

ลักษณะเด่นของหญ้าแฝกคือมีการแตกหน่อและใบใหม่ หน่อรวมกันเป็นกอเบียดกันแน่น ไม่แผ่ขยายด้านข้าง มีข้อที่ลำต้น ข้อถี่ขยายพันธุ์โดยใช้หน่อได้ตลอดปี มีใบยาว ตัดและแตกใบใหม่ง่ายแข็งแรงและทนต่อการย่อยสลาย ระบบรากยาว สานกันแน่น รากอุ้มน้ำ บริเวณรากเป็นที่อาศัยของจุลินทรีย์ ส่วนใหญ่ไม่ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด จึงควบคุมการแพร่ขยายกลายเป็นวัชพืชได้ ปรับตัวเข้ากับสภาพภูมิประเทศ ตั้งแต่พื้นที่ราบจนถึงที่สูงชันได้ดี ส่วนที่เจริญอยู่ใต้ผิวดินสามารถรอดได้ดีในสภาพต่าง ๆ ทนทานต่อโรคพืชทั่วไปทุกส่วนของต้นนำมาใช้ประโยชน์ได้ ต้นและใบช่วยกรองเศษพืชและตะกอนดิน ใช้เป็นวัสดุคลุมดิน ทำปุ๋ยหมักทำวัสดุปลูกหลังคา และสิ่งประดิษฐ์จำพวกหมวก ตะกร้า ฯลฯ รากช่วยดูดซับน้ำ รักษาความชุ่มชื้นให้แก่ดิน ช่วยดูดซับธาตุอาหารพืช ดูดซับสารพิษ ช่วยปรับปรุงดินให้ดีขึ้นและยังนำมาสกัดน้ำมันหอมระเหยทำยาแก้ปวดและทำเครื่องสมุนไพรประเทินผิวอีกด้วย

สายพันธุ์หญ้าแฝก

หญ้าแฝกดอน

- ใบโค้งงอ
- ต้นสูง ขนาด 100-150 เซนติเมตร
- สายพันธุ์ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ร้อยเอ็ด

กำแพงเพชร1 นครสวรรค์ เลย ฯลฯ

หญ้าแฝกลุ่ม

- รากมีกลิ่นหอม
- ใบยาวตรง
- ต้นสูง ขนาด 150-200 เซนติเมตร
- สายพันธุ์สุราษฎร์ธานี กำแพงเพชร2 ศรีลังกา

สงขลา3 พระราชทาน ฯลฯ

ตัวการที่ทำให้เกิด การชะล้างพังทลายของดิน

1. ลม

เป็นตัวการพัดพาดินที่มีอนุภาคขนาดเล็กตามผิวดินจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง

2. น้ำ

เป็นน้ำฝนที่ตกกระทบผิวดินทำให้อนุภาคดินแตกกระจายน้ำ ส่วนหนึ่งซึมลงดิน ส่วนที่เหลือไหลบ่าลงสู่ที่ต่ำ และพัดพาหน้าดินพร้อมทั้งธาตุอาหารพืชออกไปสู่ลำธาร หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ และแม่น้ำ

3. มนุษย์

เป็นตัวการบุกรุกทำลายป่าและเผาป่า ทำให้ผิวดินไม่มีพืชและต้นไม้ปกคลุม มนุษย์จึงเป็นตัวเร่งให้การชะล้างพังทลายของดินเกิดขึ้นเร็ว ทำให้สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์สูญพันธุ์ได้

ผลงาน “กักกันน้ำชัยพัฒนา” ของดาบตำรวจ กรกฎ อ่อนแพง

ได้รับรางวัลชมเชย โครงการร่วมจัด ประเภทบุคคลทั่วไป ประเภทส่งเสริมกิจกรรมผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก จากโครงการประกวดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2567) ภายใต้หัวข้อ “หญ้าแฝกได้ร่วมพระบารมี สร้างดินดี น้ำยั่งยืน”

แนวคิดของการผลิตชิ้นงานคือ สืบเนื่องจากเมื่อปี 2536 กักกันน้ำชัยพัฒนาได้รับการจัดสิทธิบัตรทรัพย์สินทางปัญญาในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ดาบตำรวจ กรกฎฯ จึงนำหญ้าแฝก ซึ่งเป็นพืชมงคลตามแนวพระราชดำริมาประดิษฐ์เป็นแบบจำลองกักกันน้ำชัยพัฒนา หรือเครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย Model RX-2 ขึ้น เพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ที่มีต่อปวงชนชาวไทย

การพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก ในโครงการเกษตรผสมผสานตามแนวทาง พระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงของ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

พันเอก สุบิน จอจวรรณศิริ

รองผู้อำนวยการกองการศึกษา สำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

**การส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์และ
การส่งเสริมอาชีพ** เป็นงานที่หน่วยบัญชาการทหาร
พัฒนา สนับสนุนส่งเสริมให้ราษฎรได้มีความรู้ใน
การประกอบอาชีพด้านการเกษตรอย่างหลากหลาย
ทั้งในเรื่องของการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง
รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและส่งเสริมกลุ่มอาชีพ
ต่าง ๆ เพื่อให้ราษฎรได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาชีพ
ที่มั่นคง ลดรายจ่ายภายในครัวเรือน มีรายได้เพิ่มขึ้น
โดยคำนึงถึงองค์ประกอบปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น
เป็นสำคัญ เช่น อาชีพ วิธีชีวิตความเป็นอยู่
และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งราษฎรในท้องถิ่นส่วนใหญ่
จะเลี้ยงตัวเองด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
และอาชีพตามภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิสังคม วิธีชีวิต
หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาต้องมีข้อมูลของราษฎร
สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิสังคม เสียก่อน
โดยการสำรวจข้อมูล จากการประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้มี

ข้อมูลที่ใช้เพียงพอต่อการวิเคราะห์ปัญหาของราษฎร
ในการที่จะส่งเสริมงานด้านการเกษตรและสหกรณ์
และการส่งเสริมอาชีพ แล้วจึงนำข้อมูลเหล่านั้น
มาเขียนเสนอโครงการเพื่อให้การแก้ไขปัญหาตรงกับ
ความต้องการและมีความเหมาะสมกับภูมิประเทศ
และวิถีชีวิต โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และ
สิ่งแวดล้อม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า
สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การขุดสระเก็บน้ำในไร่นา ในโครงการเกษตร
ผสมผสานตามแนวทางพระราชทานเศรษฐกิจ
พอเพียงของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้มี
การกำหนดตามแบบมาตรฐานของสระเก็บน้ำ และให้มี
การปรับปรุงบำรุงดินบริเวณขอบสระเพื่อให้สามารถ

ใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ที่สุด สามารถปลูกไม้ผล พืชผักสวนครัวปลูกพืช และปลูกหญ้าแฝกบริเวณขอบสระ จำนวน 2 ชั้น การขุดสระเก็บน้ำในไร่นาที่เกิดจากการ ขุดดินออกเพื่อให้เป็นสระเก็บน้ำ จะมีความลาดชันและ ผิวดินเปิดโล่งไม่มีสิ่งปกคลุม ทำให้น้ำกัดเซาะดินลงไป ในก้นสระเกิดการตื้นเขิน จึงนำหญ้าแฝกมาปลูกเป็น แถวรอบ ๆ บริเวณด้านข้างของแหล่งน้ำจะช่วยกรอง เศษตะกอนดินหรือสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ไม่ให้ไหลลงสระ และยึดดินขอบสระไม่ให้เกิดการพังทลายของขอบสระ โดยปลูกหญ้าแฝกตามแนวระดับที่ขอบสระ จำนวน 2 แถว โดยแถวที่ 1 ปลูกที่ขอบสระห่างจากริมขอบสระ 50 เซนติเมตร จนวนรอบสระ แถวที่ 2 ปลูกต่ำจากแถวที่ 1 ที่ระดับทางน้ำเข้าสระจนรอบสระ

โดยการปลูกหญ้าแฝก ในโครงการเกษตรผสมผสาน ตามแนวทางพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงของ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา จะมีการเตรียมดินเพื่อ ปลูกหญ้าแฝกโดยปรับแนวเส้นตามแนวระดับที่จะปลูก หญ้าแฝกวางความลาดเทของพื้นที่ และมีการปรับปรุง บำรุงดินตามแนวปลูก โดยใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก อัตรา

ประมาณ 1 กิโลกรัม ต่อ 1 ตารางเมตร แล้วใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 จะช่วยให้หญ้าแฝกมีการเจริญเติบโตได้ดี และตั้งตัวได้เร็ว เมื่อเตรียมดินแล้วเสร็จจึงนำกล้าหญ้าแฝก ซึ่งเพาะชำในถุงพลาสติกขนาดเล็ก ไปวางเรียงชิดติดกัน ในร่องปลูกที่เตรียมไว้ ซึ่งจะได้ระยะปลูกระหว่างต้น ประมาณ 10 เซนติเมตร ถอดถุงออกแล้วกลบโคนให้แน่น ซึ่งถ้าใช้กล้าหญ้าแฝกแบบรากเปลือยให้ปลูกหลุมละ 2-3 หน่อ โดยใช้ระยะห่าง 5 เซนติเมตร โดยได้กำหนด ช่วงเวลาการปลูกที่เหมาะสม ช่วงเวลาการปลูกที่เหมาะสม ได้แก่ ช่วงต้นฤดูฝน และปลูกในขณะที่ ดินยังมีความชุ่มชื้นอยู่ การทำให้หญ้าแฝกมีการเจริญเติบโต

ล่องหน้า ซึ่งเมื่อถึงฤดูฝน รั้วหญ้าแฝกที่ปลูกไว้ก็สามารถ
กรองตะกอนดิน และซับน้ำฝนที่ไหลบ่าเอาไว้ ทำหน้าที่
ป้องกันการชะล้างพังทลายได้ตั้งแต่ฤดูฝนแรก โดยทั่วไป
หญ้าแฝกจะตั้งตัวและแตกกอชิดติดกันเป็นแนวรั้ว
หญ้าแฝกที่ดี

การพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกในโครงการ
เกษตรผสมผสานตามแนวทางพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียง
ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา นับเป็นการรณรงค์
การใช้หญ้าแฝกไปพร้อมกับโครงการทางด้านการเกษตร
และการส่งเสริมอาชีพที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หญ้าแฝกเพื่อการพัฒนา
ในด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยช่วยป้องกันการชะล้าง
พังทลายของดิน กักเก็บตะกอนดิน ลดความแรงของ
น้ำที่ไหลบ่า ช่วยกักเก็บน้ำไว้ในดิน ลดการสูญเสีย
ธาตุอาหารพืชจากพื้นที่ ส่วนด้านฟื้นฟูและปรับปรุงดินนั้น
หญ้าแฝกช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุแก่ดิน รักษาความชื้นในดิน

ช่วยให้ดินมีการระบายน้ำดีขึ้น ทำให้ดินโปร่ง
และระบายอากาศได้ดี และช่วยกิจกรรมของจุลินทรีย์
ในดิน ในด้านรักษาสภาพแวดล้อมนั้น หญ้าแฝกช่วย
รักษาคุณภาพน้ำและแหล่งน้ำ ดูดซับโลหะหนักจาก
สภาพแวดล้อม ช่วยในการบำบัดและกรองน้ำเสีย
และป้องกันการพังทลายของไหล่ทาง ดังนั้น จึงเป็น
ที่ประจักษ์ว่าหญ้าแฝกสามารถช่วยให้ทำการเกษตร
ได้อย่างยั่งยืนสืบไป

“...การปลูกหญ้าแฝก จะต้องปลูกให้ชิดติดกันเป็นแถวและวางแนวให้เหมาะสมกับลักษณะ
ภูมิประเทศ เป็นต้นว่าบนพื้นที่สูงจะต้องปลูกตามแนวขวางของความลาดชันและร่องน้ำ บนพื้นที่ราบ
จะต้องปลูกรอบแปลงหรือปลูกตามร่องสลักกับพืชไร่ ในพื้นที่เก็บกักน้ำจะต้องปลูกเป็นแนวเหนือ
แหล่งน้ำ หญ้าแฝกที่ปลูกโดยหลักวิธีนี้ จะช่วยป้องกันการพังทลายของหน้าดิน รักษาความชุ่มชื้นในดิน
เก็บกักตะกอนดินและสารพิษต่าง ๆ ไม่ให้ไหลลงแหล่งน้ำ ซึ่งจะอำนวยผล เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง
แก่การอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนการฟื้นฟูดินและป่าไม้ให้สมบูรณ์ขึ้น...”

พระบรมราชาบาท
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
พระราชทานเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2540
ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

กฟผ. : สร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้า พื้นฟูป่าด้วยหญ้าแฝก

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้ให้การสนับสนุนโครงการพัฒนาและรณรงค์ใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริมาอย่างต่อเนื่องเพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ การอนุรักษ์ดินและน้ำ และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กฟผ. ได้รณรงค์การปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำภายในหน่วยงานตั้งแต่ปี 2535 และขยายสู่ชุมชนรอบหน่วยงาน ตลอดจนในพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ตั้งแต่ปี 2537 โดยได้นำหญ้าแฝกมาปลูกในพื้นที่อนุรักษ์ดินและน้ำร่วมกับชุมชน และพื้นที่ปลูกป่าจำนวนมากกว่า 6.5 ล้านกล้า และในปี 2567 - เดือนเมษายน 2568 กฟผ. ได้ปลูกหญ้าแฝกเพิ่มเติม ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กฟผ. (เขื่อนภูมิพล เขื่อนวชิราลงกรณ เขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนสิริกิติ์ โรงไฟฟ้าแม่เมาะ) และพื้นที่ฝ่ายการผลิตเหมืองแม่เมาะ จำนวน 77,900 กล้า เพื่อให้รากหญ้าแฝกเป็นแผงเหมือนกำแพงช่วยยึดดิน ช่วยดักตะกอนดิน และรักษาหน้าดิน อีกทั้งช่วยรักษาความชุ่มชื้นในดิน รวมถึงการจัดนิทรรศการโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการประชุมวิชาการองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระ

พระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี (อกท.) ระดับชาติ ครั้งที่ 45 ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล

การปลูกกล้าหญ้าแฝก ในพื้นที่ต่าง ๆ

1) ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก

กฟผ. เขื่อนภูมิพล ปลูกหญ้าแฝกใน
ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง เขื่อนภูมิพล รอบคั่นนาบริเวณ
ฐานคนรักแม่โพสพ จำนวน 500 กล้า ▼

▲ ปลูกลำไยที่ขอบคันดินด้านบนเขา บริเวณฐาน
กล้าไม้ และฐานอนุรักษ์ป่า จำนวน 1,500 กล้า

▲ ปลูกลำไยที่ขอบตลิ่งคลองส่งน้ำ บริเวณอาคารอบรม จำนวน 500 กล้า

2) ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง เชื้อนวนชิราลงกรณ จังหวัด กาญจนบุรี

เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2567 เชื้อนวนชิราลงกรณ
ร่วมกับหน่วยงานราชการ เครือข่ายกลไกกรมธรรมชาติ
โรงเรียน และชุมชนรอบเชื้อนวนชิราลงกรณ ปลูกลำไย

จำนวน 50,000 กล้า ในกิจกรรมเอามื้อสามัคคี บริเวณ
ฐานอนุรักษ์สุขภาพ ฐานอนุรักษ์แม่ธรณี ฐานอนุรักษ์
แม่โพสพ ซึ่งเป็นพื้นที่ลาดเอียง เพื่อป้องกันการพังทลาย
ของหน้าดิน ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง เชื้อนวนชิราลงกรณ

3) ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เชื้อนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี

เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2567 ผู้ปฏิบัติงานเชื้อนครินทร์
ปลูกหญ้าแฝก จำนวน 3,000 กล้า ที่ฝายชะลอน้ำ บริเวณด้านหลัง
บ้านพักศรีภักดิ์ เชื้อนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี ▼

◀ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2567 ผู้เข้าอบรม
หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรมธรรมชาติสู่ระบบ
เศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบโคก หนอง นา
โมเดล วิถีใหม่ รุ่นที่ 3 ประจำปี 2567
ปลูกหญ้าแฝก จำนวน 2,000 กล้า บริเวณ
รอบบ่อน้ำ ฐานการเรียนรู้ 4 พอ (พอกิน
พอใช้ พออยู่ พอมีพอกิน) บริเวณศูนย์ศึกษา
และพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง กฟผ. เชื้อนครินทร์

5) ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง แม่เมาะ จังหวัดลำปาง

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กฟผ. แม่เมาะ ได้ทำการปลูกหญ้าแฝกจำนวน 1,500 กล้า เพื่อป้องกันการพังทลายของดินบริเวณแปลงนาที่ทำการขุดใหม่ ในบริเวณศูนย์ศึกษาฯ ▶

◀ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2567 ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กฟผ. แม่เมาะ ได้สนับสนุนการดำเนินงานจัดทำ “ลานลำปางเมืองน่าอยู่” หน้าศูนย์การค้าเซ็นทรัลลำปาง ซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) แม่เมาะ ร่วมกับบริษัทเซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) และบริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง) สร้างพื้นที่จัดทำกิจกรรมเพื่อสื่อสารโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมชุมชน ภายใต้ 3 มิติหลัก คือ พลังงานอัจฉริยะ เศรษฐกิจอัจฉริยะ และสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ เพื่อพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ต่อยอดสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะด้านพลังงาน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวมีการจัดทำพื้นที่จำลอง “โคก หนองนา” ได้ดำเนินการปลูกต้นไม้ พืชผักต่าง ๆ และปลูกหญ้าแฝก จำนวน 500 ต้น เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ดังกล่าว

- 6) ฝ่ายการผลิตเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
- ▶ ปลุกหญ้าแฝกป้องกันน้ำกัดเซาะ Slope Green Belt (แนวกำแพงป้องกันฝุ่น กลิ่น เสียง) พื้นที่ขอบบ่อ ด้านตะวันออกเฉียงใต้ (South East) จำนวน 15,000 กล้า

7) กิจกรรมและนิทรรศการโครงการชีววิถี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการประชุมวิชาการ องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อกท.) ระดับชาติ ครั้งที่ 45 ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สตูล

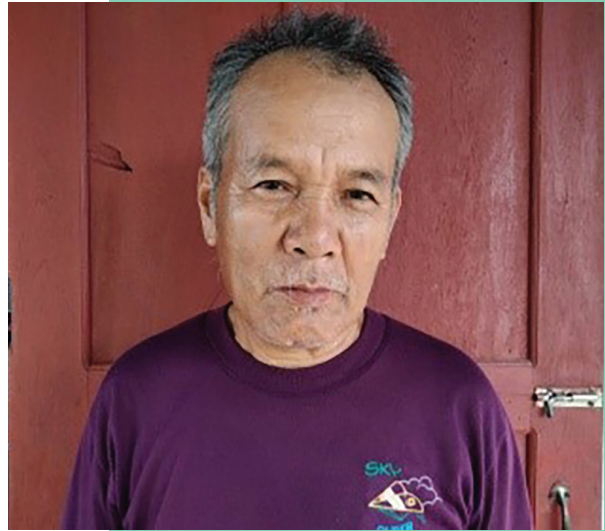
เมื่อระหว่างวันที่ 4-8 กุมภาพันธ์ 2568 กฟผ. จัดนิทรรศการโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการประชุมวิชาการองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อกท.) ระดับชาติ ครั้งที่ 45 บริเวณด้านหน้าอาคาร ศรีกาหลง อาคารทรงงาน ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สตูล โดยได้จัดทำแปลงสาธิต เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (Effective Microorganisms : EM) ใน 4 กิจกรรม ได้แก่ การเพาะปลูก การประมง การปศุสัตว์ และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อสูบน้ำรดต้นไม้ในแปลงสาธิต มีการขุดบ่อน้ำ และปลูกหญ้าแฝกรอบบ่อน้ำ จำนวน 700 ต้น เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน และเสริมความแข็งแรงให้กับบ่อน้ำในอนาคต

โครงการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก ในการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อความยั่งยืน ทางการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหนึ่ง
ที่ร่วมดำเนินงานสนองงานโครงการพัฒนาและรณรงค์
การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กับหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์
การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ 7
(พ.ศ. 2566 - 2570) โดยส่งเสริมให้มีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
เทคโนโลยีการปลูกหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ
ให้กับเกษตรกร ให้ความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึง
ปัญหาการชะล้างพังทลายของดินและปัญหาดินเสื่อมโทรม
สามารถนำหญ้าแฝกไปใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ดิน
และน้ำได้ เพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ สามารถ
พึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โดยนำมาปรับใช้ในการประกอบอาชีพ ทำให้ลดรายจ่าย
ในครัวเรือนและมีรายได้เพิ่มขึ้น เกษตรกรสามารถนำ
ความรู้ที่ได้รับไปขยายผลสู่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

นายประพิน มั่นคง เกษตรกรเกษตรกรต้นแบบ
ปี 2567 อยู่บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยผา
อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ทำการเกษตร
จำนวน 10 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลาดเชิงเขา มีป่า
อุดมสมบูรณ์ ชุ่มชื้น พื้นที่เหมาะแก่การปลูกเงาะ ทุเรียน
มังคุด และลองกอง ซึ่งในอดีต เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่
มีอาชีพทำนาเป็นหลัก แต่ด้วยเป็นที่ลาดเชิงเขา จึงพบปัญหา
ดินหลุดตัว และพังทลายบ่อยครั้ง จึงปรับเปลี่ยนเป็น
การปลูกพืชแบบผสมผสาน

กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้มีการส่งเสริม
การปลูกไม้ผลร่วมกับหญ้าแฝกให้แก่เกษตรกรในพื้นที่
โดยส่งเสริมการปลูกเงาะและลองกอง พร้อมกับการ
ปลูกหญ้าแฝก เพื่อลดปัญหาการหลุดตัวและ
การพังทลายของดิน พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้
เรื่องการขยายพันธุ์พืช การดูแลรักษาแปลง ตลอดจน
สร้างการรับรู้ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิตให้ได้คุณภาพ

และมาตรฐาน เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร และสามารถพัฒนาเป็นแปลงเรียนรู้ ทั้งนี้การปลูก หนุ่ยแฝงร่วมกับไม้ผลไม้อื่นต้นเพื่อการอนุรักษ์ดิน และน้ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น 37,500 บาท/ปี และสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ 19,000 บาท/ปี

ปัจจุบันเกษตรกรสามารถทำการขยายพันธุ์ได้ด้วยตัวเอง มีความรู้ ความสามารถในการปลูกและดูแลรักษา และจำแนกสายพันธุ์เบื้องต้นได้ ในอนาคตสามารถพัฒนาองค์ความรู้และถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรผู้ที่สนใจในพื้นที่ได้ นอกจากนี้เกษตรกรยังมีความสนใจรวบรวมสายพันธุ์หนุ่ยแฝงเพื่อให้เป็นแปลงศึกษา รวมทั้งพัฒนาสวนเงาะและสวนลองกองให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อไป

การรถไฟแห่งประเทศไทย สานต่อ พระราชปณิธาน ปลุก “หญ้าแฝก” ตามแนว พระราชดำริ สร้างกำแพงธรรมชาติที่แข็งแกร่ง ปกป้อง พื้นฟู ผืนแผ่นดิน

การรถไฟแห่งประเทศไทย

การรถไฟแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการ “โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก” เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ ด้วยตระหนักถึงคุณค่าของหญ้าแฝกที่เปรียบเสมือน “กำแพงธรรมชาติ” อันแข็งแกร่ง ที่สามารถช่วยป้องกันการพังทลายของหน้าดินและฟื้นฟูระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ภายใต้ยุทธศาสตร์การสร้างภูมิคุ้มกันต่อหน้าภัยแล้งและภัยน้ำท่วม การสร้างภูมิคุ้มกันต่อหน้าภัยแล้งและภัยน้ำท่วม การสร้างภูมิคุ้มกันต่อหน้าภัยแล้งและภัยน้ำท่วม การสร้างภูมิคุ้มกันต่อหน้าภัยแล้งและภัยน้ำท่วม

สานต่อพระราชดำริ มุ่งมั่น พัฒนาความรู้สู่การปฏิบัติ

การรถไฟแห่งประเทศไทย ได้จัดการอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยเฉพาะการนำหญ้าแฝกมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาการพังทลายของหน้าดิน และเป็นอีกหนึ่งวิธีในการลดค่าใช้จ่ายด้านการบำรุงรักษาทางรถไฟให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการอบรมจัดขึ้น ณ ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้สำคัญที่เผยแพร่ศาสตร์พระราชาด้านการบริหารจัดการดินและน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การอบรม ณ ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ▲

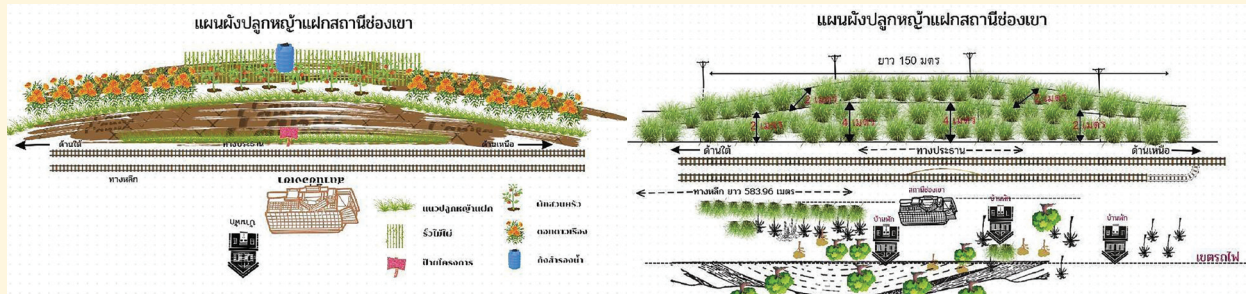
การอบรม ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
เขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ต่อยอดความรู้สู่การปฏิบัติจริง

การรถไฟแห่งประเทศไทย ดำเนินโครงการนำร่อง
ปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่สถานีน้ำตก จังหวัดกาญจนบุรี
และสถานีช่องเขา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี 2566
ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ต่อมาในปี 2567 - 2568
การรถไฟฯ ได้ขยายโครงการไปยังสถานีห้วยยายจิว
จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเผชิญปัญหาการพังทลายของดินในช่วง
ฤดูฝน และสถานีแก่งหลวง จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นพื้นที่
ริมตลิ่งแม่น้ำยมที่มีความเสี่ยงต่อการพังทลายของ
หน้าดินโดยเฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลาก การปลูกหญ้าแฝก
ในพื้นที่เหล่านี้ จึงเป็นการสร้างแนวป้องกันตามธรรมชาติ
ที่แข็งแกร่งเพื่อรักษาสมดุลของดินและน้ำให้คงอยู่
ต่อไป

การปลูกหญ้าแฝก ณ สถานีน้ำตก จังหวัดกาญจนบุรี ▲

▲ การปลูกหญ้าแฝก ณ สถานีช่องเขา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

การปลูกหญ้าแฝก ณ สถานีแก่งหลวง จังหวัดแพร่ ▲

การปลูกหญ้าแฝก ณ สถานียายจิ๋ว จังหวัดชัยภูมิ ▲

สถานีและชุมชนสวยงาม พืชผักทานได้ ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ชุมชน เข้มแข็ง

โครงการ “สถานีและชุมชนสวยงาม พืชผักทานได้” เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการใช้พื้นที่ว่างบริเวณสถานีรถไฟ และชุมเครื่องกั้นถนน ให้เกิดประโยชน์และไม่เกิดขวาก การเดินทาง โดยใช้เวลารว่างหลังจากเลิกปฏิบัติงาน ร่วมแรงร่วมใจกันปลูกพืชผักสวนครัวบนพื้นที่ที่ได้รับ การฟื้นฟูให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ทำให้บุคลากรประหยัดค่าใช้จ่ายโดย การนำผลผลิตไปบริโภค และยังสามารถแจกจ่ายให้แก่ ประชาชน ชุมชนและโรงเรียนละแวกใกล้เคียง นำไป ประกอบอาหารกลางวันให้นักเรียน โดยเฉพาะ ช่วงสถานการณ์ COVID – 19 การรถไฟแห่งประเทศไทย ได้นำผลผลิตแปรรูปเป็นอาหารปรุงสำเร็จ นำไป แจกจ่ายให้กับพี่น้องประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้ โครงการดังกล่าวฯ ยังได้รับความสนใจ จากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยมีการนำนักเรียน

▲ โครงการ “สถานีและซุ้มสวยงาม พืชผักทานได้”

จากโรงเรียนต่าง ๆ เข้ามาเยี่ยมชมและเรียนรู้แนวทางการใช้
หญ้าแฝกและเกษตรทฤษฎีใหม่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงมาประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืนอีกด้วย

การนำพืชผักสวนครัวไปแจกจ่ายตามชุมชนและโรงเรียนละแวกใกล้เคียง ▲

มุ่งสู่ความยั่งยืน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยหญ้าแฝก

หากโครงการนำร่องประสบผลสำเร็จ การรถไฟฯ มีแผนขยายการปลูกหญ้าแฝกและเกษตรทฤษฎีใหม่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปยังพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ดินและฟื้นฟูระบบนิเวศในวงกว้าง นอกจากนี้ ยังเป็นการสนับสนุนเป้าหมายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ด้วยการลดผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนสู่ความสมดุล

การดำเนินโครงการปลูกหญ้าแฝกของการรถไฟแห่งประเทศไทย จึงมีใช้เพียงมาตรการป้องกันดินพังทลายเท่านั้น แต่ยังเป็นก้าวสำคัญสู่การอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่การสร้างต้นแบบแห่งการพัฒนาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน อันเป็นมรดกสำคัญที่จะส่งต่อให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป

การรถไฟแห่งประเทศไทย มุ่งสืบสานพระราชปณิธาน เสริมสร้างความรู้สู่การปฏิบัติจริง อนุรักษ์ดินและน้ำด้วยหญ้าแฝก สร้างต้นแบบแห่งการอนุรักษ์

ผลงานที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ The King of Thailand Vetiver Awards
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนดีเด่น (Outstanding People Participation)
ประเภทการบรรเทาภัยพิบัติหรือการปกป้องสภาพแวดล้อม
(Disaster Mitigation or Environmental Protection)
เรื่อง “Climate Risk Reduction and Soil Conservation Tool for
Agriculture : Keyline Vetiver Hedges Minimum Standard V.1.3”
(เครื่องมือลดความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศและการอนุรักษ์ดิน
เพื่อการเกษตร : มาตรการขั้นต่ำของการใช้แนวหญ้าแฝก เวอร์ชัน 1.3)

โดย Antonio Carrillo Bolea สหรัฐเม็กซิโก

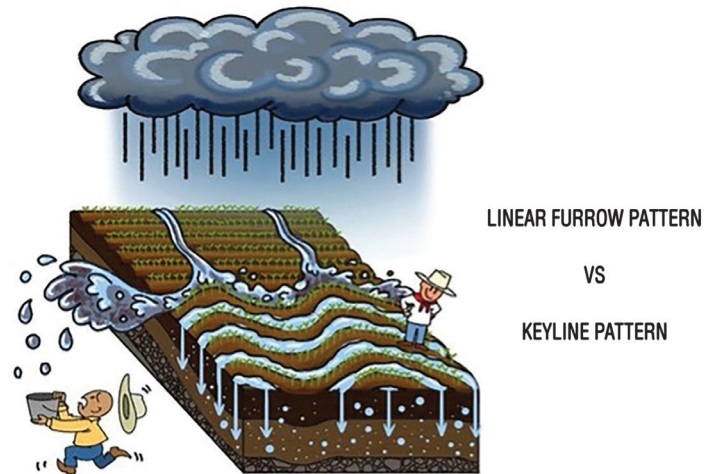
ผลงานเรื่อง “Climate Risk Reduction and Soil Conservation Tool for Agriculture: Keyline Vetiver Hedges Minimum Standard V.1.3” โดย Antonio Carrillo Bolea สหรัฐเม็กซิโก ได้รับรางวัลชนะเลิศ The King of Thailand Vetiver Awards ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนดีเด่น (Outstanding People Participation) ประเภทการบรรเทาภัยพิบัติหรือการปกป้องสภาพแวดล้อม (Disaster Mitigation or Environmental Protection)

ผลงานนี้นำเสนอว่า โลกกำลังประสบกับภาวะโลกร้อนที่ทำให้เกิดความแปรปรวนของสภาพอากาศ ในสหรัฐเม็กซิโกนั้น เหตุการณ์ฝนฟ้าคะนองรุนแรงในช่วงเวลาสั้น ๆ ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผืนดิน

ที่เป็นทรายหรือพื้นที่ ๆ ไม่มีดินปกคลุม ทำให้พืชผลเสียหายอย่างรุนแรงในอัตราที่น่าตกใจ และมีการสูญเสียหน้าดินด้วย หญ้าแฝกสามารถนำมาใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างแนวคันดินป้องกันบริเวณพื้นที่ลาดเอียงตามหลักอุทกวิทยา เพื่อจัดการการไหลของน้ำและลดผลกระทบจากฝนตกหนักเมื่อมีฝนตกชุกในพื้นที่เกษตรกรรม โดยต้องทำให้น้ำไหลและกระจายอย่างสม่ำเสมอทั่วบริเวณ ซึ่งวิธีนี้จะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากลักษณะทางภูมิศาสตร์กล่าวคือ สันเขาจะผันน้ำไปด้านใดด้านหนึ่ง ทำให้เกิดพื้นที่ที่มีน้ำมากฝั่งหนึ่ง และพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำอีกฝั่งหนึ่ง ในที่สุดจะต้องหาจุดสำคัญที่เมื่อลากเส้นเพื่อทำแนวคันดินไปตามภูมิประเทศ จะทำให้น้ำไหลกระจายอย่างเท่าเทียมกัน

ซึ่งวิธีการที่น่าเสนอนี้ ประหยัดกว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิประเทศโดยการขุดดินเพื่อให้น้ำไหลไปในทิศทางที่ต้องการ และยังเป็นวิธีที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

ในการนี้ ผู้นำเสนอได้ใช้การออกแบบทางอุทกวิทยาที่เรียกว่า “Keyline Scale of Performance” โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการหา “เส้นหลัก” (Keyline) ที่จะใช้เป็นแนวปลูกหญ้าแฝก เช่น อากาศยานไร้คนขับ (โดรน) Google Earth Pro และ GIS เป็นต้น

ผู้นำเสนอได้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกแบบ Keyline ในพื้นที่ 3 แห่ง ได้แก่

1. Las Cañadas ในอำเภอกันชัง ซึ่งมีการผสมผสานระหว่างระบบป่าไม้กับแนวหญ้าแฝก และคาดว่าจะเป็ศูนย์กลางการทำฟาร์มคาร์บอน โดยเน้นไปที่วนเกษตรกาแฟ ป่าอาหาร และระบบทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เพื่อเพิ่มการสะสมของคาร์บอนในดินให้นานขึ้นหรือลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนหรือก๊าซเรือนกระจกจากดิน ซึ่งทำให้เกิดสภาวะโลกร้อน

2. ชาน ริคาร์โด ซึ่งเป็นฟาร์มขนาด 73 เฮกตาร์ (438 ไร่) ซึ่งเคยมีการทำไร่อ้อยแบบดั้งเดิม แต่ปัจจุบันได้กลายเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการออกแบบหลักวนเกษตรและอุทกวิทยา โดยมีแนวหญ้าแฝกที่ปกป้องถนนและสวนด้านล่าง

3. พื้นที่ปลูกต้นยาสูบของบริษัท Nueva Metacapan Tobacco ซึ่งเป็นบริษัทส่งออกใบยาสูบที่สำคัญซึ่งจัดส่งสินค้าไปยังประเทศญี่ปุ่นและบริษัทต่างชาติขนาดใหญ่

การประชุมคณะกรรมการ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1) การประชุมคณะกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผล โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 1/2568

เมื่อวันอังคารที่ 18 มีนาคม 2568 นางพิชญดา หัศภาค รองเลขาธิการ กปร. เป็นประธานการประชุม คณะกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผล โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 1/2568 ณ ห้องประชุมพญานาค 2 สำนักงาน กปร. และผ่านระบบออนไลน์

การประชุมฯ ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรับทราบผลการดำเนินงานด้านวิชาการ และติดตามประเมินผล ตั้งแต่ปี 2567 ถึงปัจจุบัน และความก้าวหน้าในการจัดประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ 8 ณ สาธารณรัฐอินเดีย

ทั้งนี้ ในปี 2568 สำนักงาน กปร. มีแผนดำเนินการจัดโครงการฝึกอบรม “ครูหญ้าแฝก” รุ่นที่ 2 ประจำปี 2568 และจัดประชุมสัมมนาวิชาการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวทางป้องกันกรณีเกิดภัยพิบัติดินถล่ม ประจำปี 2568

2) การประชุมคณะกรรมการด้านส่งเสริม
ขยายผล เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ โครงการพัฒนา
และรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ครั้งที่ 1/2568

เมื่อวันพุธที่ 9 เมษายน 2568 นางศศิพร
ปาณิกบุตร รองเลขาธิการ กปร. เป็นประธานใน
การประชุมคณะกรรมการด้านส่งเสริม ขยายผล เผยแพร่
และประชาสัมพันธ์ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้
หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 1/2568
ณ ห้องประชุมหุมาณ 2 สำนักงาน กปร. และผ่าน
ระบบออนไลน์

การประชุมฯ ในครั้งนี้ จัดขึ้นเพื่อติดตาม
ผลการดำเนินงานด้านการส่งเสริม ขยายผล และเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์ ในปีงบประมาณ 2567 และ 2568
ของหน่วยงานต่าง ๆ การติดตามความก้าวหน้าในการ
จัดประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ 8 ซึ่งจะจัดขึ้น
ณ สาธารณรัฐอินเดีย การติดตามผลงานที่ได้รับรางวัลจาก

การประกวดโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้
หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 13 แผนการ
ดำเนินโครงการ “ครูหญ้าแฝก” รุ่นที่ 2 ประจำปี 2568
ซึ่งมีกำหนดจัดขึ้นในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ระหว่างวันที่
27 – 29 พฤษภาคม 2568 การจัดทำรายงานประจำปี
ของโครงการหญ้าแฝก ปี 2568 และการเตรียมการ
จัดการประชุมสัมมนาวิชาการโครงการพัฒนาและรณรงค์
การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวทาง
ป้องกันกรณีเกิดภัยพิบัติดินถล่ม ประจำปี 2568

โครงการฝึกอบรม “ครูหญ้าแฝก” รุ่นที่ 2 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผู้ปฏิบัติงานใน โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปี 2568

ระหว่างวันที่ 27 – 29 พฤษภาคม 2568 ณ โรงแรมไมด้า เดอซี หัวหิน และ
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี

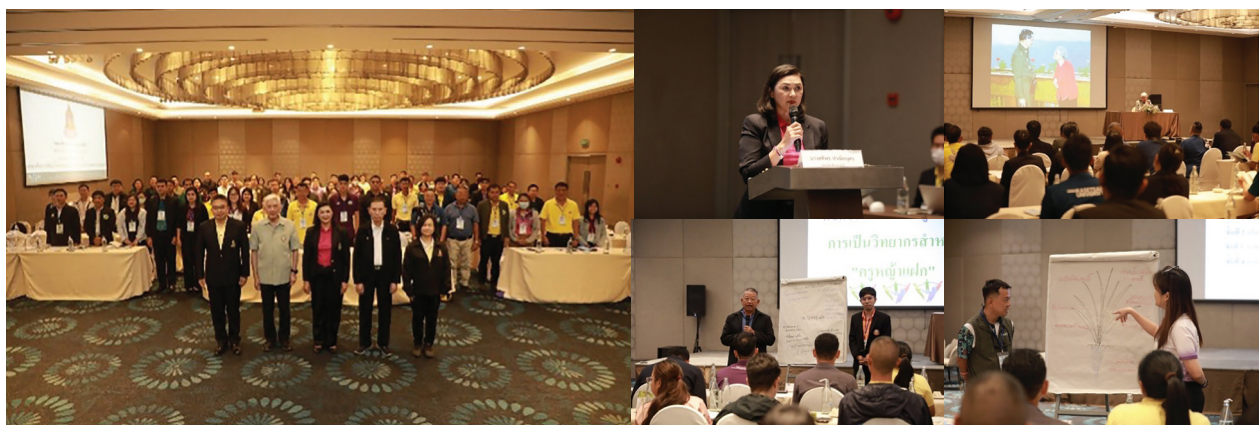
1) พิธีเปิดโครงการฝึกอบรม “ครูหญ้าแฝก” รุ่นที่ 2 และ การบรรยายภาคทฤษฎี

ในวันอังคารที่ 27 พฤษภาคม 2568

นางศศิพร ปาณิกบุตร รองเลขาธิการ กปร. เป็นประธาน
พิธีเปิดโครงการฝึกอบรม “ครูหญ้าแฝก” รุ่นที่ 2
ณ โรงแรมไมด้า เดอซี หัวหิน อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผู้ปฏิบัติงานในโครงการพัฒนา
และรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ให้สามารถปฏิบัติงานด้านหญ้าแฝกได้ถูกต้อง
ตามหลักวิชาการ รวมถึงสามารถนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอด
เพื่อส่งเสริมต่อยอดและขยายผลให้แก่เกษตรกร
ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ อันจะทำให้มีการพัฒนา
เครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการพัฒนา
และรณรงค์การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน
มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โครงการฝึกอบรม “ครูหญ้าแฝก” รุ่นที่ 2 ในครั้งนี้
มีผู้เข้าร่วมโครงการอบรม จำนวน 75 คน จากหน่วยงาน
ต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ
จำนวน 15 หน่วยงาน โดยได้รับเกียรติจากวิทยากร
ผู้ทรงวุฒิด้านหญ้าแฝกหลายท่านที่มาถ่ายทอด
องค์ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก อาทิ การบรรยายพิเศษเรื่อง
“พระราชดำริและประวัติความเป็นมาของหญ้าแฝกใน
ประเทศไทย” และ “หญ้าแฝกในประเทศและนานาชาติ
และแนวโน้มในอนาคต” โดยดร.วีระชัย ณ นคร อนุกรรมการ
ด้านวิชาการและติดตามประเมินผล โครงการพัฒนา
และรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ “การขยายพันธุ์ และ
การดูแลรักษาหญ้าแฝก” “เทคนิคและรูปแบบในพื้นที่
เกษตรกรกรม” และ “ระบบบริหารและติดตามโครงการ
ปลูกหญ้าแฝก” โดย ดร.พิทยากร ลิ้มทอง อนุกรรมการ
ด้านวิชาการและติดตามประเมินผล โครงการพัฒนา
และรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ

2) การฝึกภาคปฏิบัติ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี

ในวันพุธที่ 28 พฤษภาคม 2568 ผู้เข้าร่วมการอบรมฯ ได้เดินทางไปฝึกภาคปฏิบัติ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ในฐานต่าง ๆ ได้แก่ ฐานเพาะชำกล้าหญ้าแฝก ฐานปลูกหญ้าแฝกตามแนวลาดชัน 1 ฐานปลูกหญ้าแฝกตามแนวลาดชัน 2 ฐานปลูกหญ้าแฝกบริเวณบ่อน้ำ ฐานปลูกหญ้าแฝกบริเวณร่องน้ำ ฐานปลูกหญ้าแฝกร่วมกับไม้ผล และฐานปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ดินดาน

3) การนำเสนอผลงานจากการใช้องค์ความรู้เรื่องหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ ไปปรับใช้แก้ไขปัญหา ในการปฏิบัติงานจริง

ในวันพฤหัสบดีที่ 29 พฤษภาคม 2568 ผู้เข้าร่วมการอบรมฯ ได้นำเสนอผลงานจากการใช้องค์ความรู้เรื่องหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ ไปปรับใช้แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานในพื้นที่จริงตามฐานต่าง ๆ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ โดยมีคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย นางศศิพร ปาณิกบุตร รองเลขาธิการ กปร. ดร.พิทยากร ลิ้มทอง อนุกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผล โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ และที่ปรึกษากรมพัฒนาที่ดิน นายลลิต สวัสดิมงคล นักธรณีวิทยาเชี่ยวชาญ สำนักวิเคราะห์และตรวจสอบ กรมทางหลวง และ จำเริญ เขียน สร้อยสม เกษตรกรตัวอย่างของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จากนั้น ผู้เข้าร่วมการอบรมฯ ได้นำเสนอแนวทางการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมฯ ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินงานของหน่วยงานตนต่อไป

จากนั้น ในวันพฤหัสบดีที่ 29 พฤษภาคม 2568 นางศศิพร ปาณิกบุตร รองเลขาธิการ กปร. ได้มอบประกาศนียบัตร ให้แก่ผู้เข้าอบรมโครงการฝึกอบรม “ครูหญ้าแฝก” รุ่นที่ 2

ปตท. ร่วมกับภาคีเครือข่าย จัดกิจกรรมอบรม เชิงปฏิบัติการ “การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ” ให้แก่ชาวชุมชนตำบลป่าแฝก จังหวัดสุโขทัย

เมื่อวันนี้ 26 มิถุนายน 2567 สถาบันลูกโลกสีเขียว บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ร่วมกับ เครือข่ายอนุรักษ์ผืนดิน และ สถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย กรมพัฒนาที่ดิน จัดกิจกรรม อบรมเชิงปฏิบัติการ “การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ” ให้แก่ ชาวชุมชนตำบลป่าแฝก ณ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลป่าแฝก (ศูนย์เรียนรู้บ้านจำก้อง) อำเภอ กงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เพื่อขยายโอกาสในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายอนุรักษ์ผืนดินกับ ชุมชนที่มีความสนใจในศาสตร์ของพระราชารื่องการนำ “พืชมหัศจรรย์” ดังเช่น “หญ้าแฝก” ไปใช้ประโยชน์ เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างยั่งยืน

นางอรุษา ทังสุบุตร ผู้อำนวยการสถาบันลูกโลก สีเขียว กล่าวว่า “กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ประกอบด้วย การให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยผู้เชี่ยวชาญจากเครือข่ายอนุรักษ์ผืนดินและสถานี พัฒนาที่ดินสุโขทัย ทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอด องค์ความรู้ในเรื่องการคัดเลือกสายพันธุ์หญ้าแฝกที่ เหมาะสมกับพื้นที่ วิธีการปลูกและการดูแลรักษาหญ้าแฝก อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ การขยายพันธุ์หญ้าแฝก ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อการปรับปรุงดิน และการป้องกันการกัดเซาะและการพังทลายของดิน ผ่านการร่วมกันลงมือปลูกหญ้าแฝกพันธุ์ศรีลังกา จำนวน 4,000 กล้า ในพื้นที่แปลงเกษตร แปลงขยายพันธุ์หญ้าแฝก รอบขอบบ่อน้ำ และตลอดแนวคลองไส้ไก่ ของพื้นที่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลป่าแฝก โดยมี ผู้ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวนทั้งสิ้น 57 คน”

นอกจากนี้ยังจัดอบรม “การทำแกลนึ่งเพื่อ งานหัตถกรรม” เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องการเพิ่มมูลค่า ให้กับใบหญ้าแฝก โดยการนำใบหญ้าแฝกที่มีลักษณะแห้ง และคม มาผ่านกระบวนการให้กลายเป็นใบหญ้าแฝกที่นิ่ม เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้งานในลักษณะการถัก และการควั่นเกลียว สำหรับการขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ และของประดับตกแต่ง เพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ กลุ่มหัตถกรรม และประชาชนในพื้นที่ต่อไป

สำรวจความต้องการ และออกแบบการทำงานร่วมกับชุมชน

ประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน และออกแบบพื้นที่

กิจกรรมอบรมและปลูก “งานขยายผลองค์ความรู้เรื่องหญ้าแฝก”

กิจกรรมอบรมแกลนึ่งเพื่องานหัตถกรรม

ติดตามและประเมินผลการปลูกหญ้าแฝก

คณะผู้จัดทำ

ประธานที่ปรึกษา

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

ที่ปรึกษา

นางสุพร ตรีนรินทร์

นางศิริลักษณ์ ทัศนารมย์

นางพิชญดา หัศภาค

นายศุภรัชต์ อินทรารุ

นางศศิพร ปาณิกบุตร

นางสาวศรีนิตย์ บุญทอง

ดร.พิทยากร ลิ้มทอง

นางสุวรรณา พาศิริ

รศ.ฉลองชัย แบบประเสริฐ

ดร.ณรงค์ โฉมเฉลา

นายสุพล สงวนแก้ว

ดร.วีระชัย ณ นคร

นายประเดิมชัย แสงคุ้มวงศ์

บรรณาธิการ

นางสาวธัญทิศา นาคธรรมพ

กองบรรณาธิการ

นางดวงพร โปสรักขกะ

นางกรกฎ หอมตระกูล

นายณัฐวัฒน์ ไพโรวิจารณ์

นางนงพรรณ โกศลศักดิ์

นางสาวอรพรรณ นาคมงคล

นางกัญชัชญา ทองคำ

นางสาวรณัชพร หลานไทย

นางสมพร สุขประเสริฐ

นายพีรพัฒน์ สำเภาแก้ว

การส่งข้อมูลเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ส่งมาที่ กองบรรณาธิการจุลสารภูมิวาริณอนุรักษ

กองกิจกรรมพิเศษและวิเทศสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

2012 ซอยอรุณอมรินทร์ 36 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

โทรศัพท์ 0 447 8500 ต่อ 237 โทรสาร 02 477 8543

E-mail: rdpb_vetiver@yahoo.com

พิมพ์ที่

บริษัท จุดทอง จำกัด

219 ถนนลาดพร้าว 53 แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทร. 095-661-5996 E-mail: goldenpoints@yahoo.com

จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม

ISSN: 0859-8886

